

Ngakchiat lio Lentecelhnak in Cawnnak pawl

HAKHA CHIN

Lentecelh cu zeidah a si?

Mah pumpak teltum in sullam ngeimi lentecelh nak nih siangkchia a tthanchonak le a cawnnak ah tam pi a bawmh ti mi hi vawlei cung hlethlainak nih a hmuh mi a si.

"Lentecelh hi siangkchia i a thluak thannak, a pum tthannak, pawngkam he nun ti thiam nak le thil tuahkhawh nak pawl a bawmtu le tha a pe tu a si. Hmualngeimi ngakchiat lio cacawnnak nih a tha mi cawnnak a ngeih khawh nak hnga pakhat le pakhat naihnam ten le ngakchia nih a herh mi bawmhnak pek bu in ca cawnnak an tuah. Lentecelh pah in cacawn nak nih nifatin nunnak le kan vawlei he naihnamternak, minung kong, hmunhma pawl kong, thilri pawl kongcu nifatin an hmuhton mi pawl in an cawng. "

- VEYLDF, 2016, pg. 14

Lentecelh hi na ngakchia thil cawnnak le tthanchonak ah a mah tein a ra mi a si ii a herh tuk mi a si. Lentecelhnak nih ngakchia kha vawlei cungah i dan nak le pumpak sining i khah cio lo nak theih khawh nak thluak a pek ii a tthanchoter. Lentecelh nak thawng in ngakchia nih khua a ruah khawh, i titer a thiam, thil ser a thiam, thil thar a kawl, a hlatlhail, mi he aa chawnbia, bia a hal, a holh, mi bia chim mi a ngaih, khua a ruah, a thinlung in a tuar, a tongh cun a haw a theih khawh. Lentecelh ah pakhat le pakhat remchunhnak ruah ttinak le khua khaan ttinak, harnak kha a phichuak tiang tuahnak, ton khawh sual ding a si mi vanchiat nak zong cohlaan thiamnak, thil thar tuahnak, le thilsining dan zohthiamnak pawl an i tel. Na fa nih a mah kong le a hawi le kong , lentecelh ning daan kong, hawikom ser daan kong pawl a cawn lai, a pawngkam um a hawi le le a saya/sayama te he pehtlainnak ttha ser a thiam lai.

Ngakchia pawl cu a chel ah an mah lawng lente an ii celh lai, mi pakhat he lente an i celh lai silole ngakchia pahnih cun ngakchia tlawm he tam he lente an i celh lai. Lentecelh cu hna a chet kho silole a dai kho mi asi, ingtu silole tuahtu si khawh asi.

"Zeihmanh hnahnawhnak pek lo ten lentecelh caan pek nak nih ngakchia kha thilthar sernak, thil thar kawl nak le, thilri hmang in tilri tampi ser khawh nak caan a pek hna."

- VEYLDF, 2016, pg. 21

Lentecelh pah in cawn

Saya/sayama le cachimtu nih siangkchia pakhat cio nih an herh ning le an duh ning in cawn daan cio an timh tuah piak dih hna. Inn chung he inn leng he zalong te'n lente celh pah in ca cawn nak hmun an ngeih khawh nak hnga an tuah piak hna.

Ringawn, tuanbia pawl le biaruahnak pawl asimi direct in tuah tawnmi pawl an um lai. Nikhat chung ii caan tam deuh ah , ngakchia nih khoika ah dah lente kan ni celh lai ti mi, ho te he dah lente kan ni celh lai, zeitluk sau dah kan ni celh lai le zeibantuk dah kan i celh lai ti mi kong an mah te'n duh thim nak an ngei. Cachimtu nih siangkchia nih bawmh an herh caan ah an bawmh hna lai.

Siangkchia nih dawtnak an cawnnak, thil hngalh an duhnak, vawlei kong le an tontmi minung pawl kong theihduhnak le i thlak duhnak lei tthancho ternak ah chimh ning lam phunphun an hman lai Cachimtu nih lentecelh dan, lentecelh pi, ngakchia nih mah ten lentecelhnak pawl ah um pi in lente an celh pi hna.

Siangakchia nih lente an i celh lio ah zeidah an cawn?

Lentecelhnak nih ngakchia pawl cu holhnak le biahalnak, cafang le holh hmannak le tthanchonak, ca, nambar le pawngkam he pehtlaihnak caanttha pawl a pek hna Lentecelh nak thawng in ngakchia pawl nih pakhat le pakhat i chawnhbiak daan le i pehtlaih daan an cawn.

Ngakchia nih an hmuhmi cawlcanghnak ah an khuaruahnak pawl zong kha an hman, abianabia ah

- Rawl i chuan ternak
- Nau umh ternak
- Mei thattusinak, sii bawi silole dawr ngeitu sinak.

Mah nih hin ngakchia kha vawlei an hmuh ning le an pawngkam an hmuh ning cawnnak le hngalhiannak ah a bawmh hna.

"Drama hmuhsak mi hikan vawlei pi nih a ngeihmi miphun pawl kong le an sining an nunphung hngalhnak ding caah a bia pi tuk mi a si. Ngakchia kha miphun aa khat mi siseh, aa khat lo mi siseh upatnak pek le cohlaan khawh piak awk ah cawnpiak in tha pek an hau."

- VEYLDF, 2016, pg. 18

Lente i celh lio ah, ngakchia nih an zulh ding mi phunglam pawl kha a tthat deuh khawh nak hnga ruahtti le pakhat le pakhat i cohlaan i theihthiam khawh nak hnga an cawng. Bianabia ah, pi pen i cit tik ah an mah cit caan a phak an hngah mi kha tthancho cu a si. Ngakchia kha phung ser tik i teltumter ve kha mizapi himnak, thilri runvennak le tlukruangten chawnhbiaknak, harnak kha a phichuak tiang tuahnak, le pawngkam nundaan thiamnak le biachim holhrel thiamnak lawng siloin number pawl le ca lei zong ah tthancho nak a pek hna.

Lentecelh pah in, ngakchia nih an ngeih cia mi hngalhnak hmangin thil thar le ruahnak thar pawl an thar chuah khawh.

Ngakchia pawl nih an tuah cia rian cu an tuah than lengmanh nak thawngin, ngamhsannak, cawnpahnak le mit hmuh kuttawng in thil tuah bantuk a si mi;

- an mah tein a sannak hmun ah kainak
- jig-saw lentecelh thiamnak
- angki a siloah angki kua mi an mah tein ii hrukna
- a bimi ceuhnak cungah tlukruan ternak(balancing)
- an mah tein cerep hmannak
- ii hlawh chihnak
- mah tein pipen i citnak.

Thil hme siseh, thil ngan siseh, laksawng vialte cu ngakchia, an chungkhar le ca chimtu pawl caah lung tthawn ter tu an si.

Lentecelh nih ngakchia pawl cu; conglawmhnak, tinconak, teinak hmuhnak, palhnak tuahnak, cawnnak, thil thar tuah le thiamnak le hngalhnak ngeihnak caanttha pawl a pek.

Lentecelh cu na fa nih thil thar a cawnnak a si.

Cherhchan mi pawl

Department of Education and Training, 2016. *Victorian Early Years Learning and Development Framework.*